

Puuduse tuvastuse vaidlustamine.

Käesolevaga soovime vaidlustada riigihanke „*Kaupade impordiformaalsuste haldamist toetava teenuse arendus- ja hooldustööd (RMIT)*“ (295485) hindamisprotokolli, kus on DO OK S.A. proovitöö hindamises toodud välja järgnev puudus:

Puudus 1: Proovitöö punktis 3.3.4 "AS-IS ja TO-BE CITES lubade kontrolli äriprotsesside tegevuste (detailne) võrdlus" esitatud tabelis rida 22 on tuvastamata jäänud andmete automaatne edastus. Tegevuste automatiseerimine peab välistama pdf-de genereerimise ja nende digitembeldamise.

Jagame selle puuduse 2ks argumendiks, et selgitada, miks need ei kehti.

Argument 1: Proovitöö punktis 3.3.4 "AS-IS ja TO-BE CITES lubade kontrolli äriprotsesside tegevuste (detailne) võrdlus" esitatud tabelis rida 22 on tuvastamata jäänud andmete automaatne edastus.

Nagu tabeli taustana ja legendis on selgitatud, siis:

1. Tabelis on tegevused toodud järjestatuna, ehk kõik erinevad tegevused on toodud jadamisi.
2. Tabelis sinise värviga on toodud erinev süsteem ja tegevus võrreldes AS-IS protsessiga digitaliseerimise/automatiseerimise eesmärgil (AS-IS protsessis oli oranziga).

Seega, tuleb kogu automatiseerimise protsessi tabelis vaadata tervikuna jadamisi toimuvate sammudena, ning sammus 22 toimunud impordiloo kinnitamise sammule järgneb automaatne edastamise tegevus real 24, kuna see asendab tänast käsitsi tolliamentiku poolt tehtavat sammu. Nagu ka ülejäänud tabelit, siis ridasid 22, 23, 24 jne tuleb lugeda kui jadamisi toimuvaid tegevusi, kus on toodud real 24, et

1. varem toimus CITES impordiloo tagastamine Kliimaministeeriumile käsitsi (oranz osapool ja tegevus) ja
2. meie poolt pakutud automatiseerimise käigus edastab süsteem selle CITES impordiloo automaatselt (st sinine osapool ja tegevus).

Seega ei kehti väide, et automaatne edastus on tuvastamata jäänud. See on selgelt välja toodud järgmise jadamisi toimuva ning süsteemi poolt sooritatava sammuna. Eraldi reana on see

toodud, et rõhutada, et automaatne protsess asendab tänast ametniku poolt teostatavat käsitsi tehtavat tegevust.

Argument 2: *Tegevuste automatiseerimine peab välistama pdf-de genereerimise ja nende digitembeldamise.*

Siinkohal on tegemist lisanõudega, mida ei ole proovitöö lähteülesandes esitatud, ning jääb ebaselgeks, miks see nüüd hindamisel on lisatud. Kuna proovitöö punktis 3.3.4 "AS-IS ja TO-BE CITES lubade kontrolli äriprotsesside tegevuste (detailne) võrdlus" esitatud tabeli ridadel 22 ja 24 on selgelt tegemist süsteemisest, st süsteemi poolt automaatselt sooritatavate sammudega, vastavad need selgelt proovitöö lähteülesandes toodud nõudele "*Analüüsida, mis ulatuses on võimalik ametniku tegevusi automatiseerida võrreldes tänase protsessiga.*"

Lisaks saab siinkohal välja tuua, et hanke proovitöö sisendina pakujatele jagatud dokumentide põhjal toimub ka täna juba töötavate Grupp Certex talitlusreeglite kohaselt süsteemis PDF-ide vastu võtmine CERTEXist ning süsteemis salvestamine, ning kui selle funktsionaalsuse kasutamist peab välistama, siis on hankija jaganud hankes valeinformatsiooni ning korrektse informatsiooniga on varustatud ainult tänane arenduspartner, mis annab neile ebavõrdse konkurentsieelise. Selline info oleks pidanud olema hanke proovitöö ülesande kirjelduses juba välja toodud sel juhul.

Ka avalikult kättesaadava süsteemi dokumentatsiooni kohaselt on infosüsteemi TOTS2 peamiseks eesmärgiks just tollikontrolli toimingute ja nendega seotud aktide salvestamine. (Allikas <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/TOTS2>). Seega ei lähe süsteemisest PDF-i automaatselt genereerimine ja automaatselt digitembeldamine kuidagi vastuollu automatiseerimise nõudega, kuna ei vaja kasutaja sekkumist, ning seda, kas info genereerimine, salvestamine ja Kliimaministeeriumile edastamine toimub automaatselt kas PDF kujul või läbi CERTEXi API XML-kujul, ei ole proovitöö punkti 1 osa, kuna eesmärgiks oli vaid analüüsida, kas seda saab automatiseerida ning seda, et PDF-i automaatne genereerimine ja edastamine ei ole lahendusena lubatud, ei olnud piiranguna hankes välja toodud. PDF-i käsitlesime proovitöös kui lisavõimalust importijal näha inimloetaval, allalaaditaval ja kinnitatud kujul otsust, mis annab selget lisaväärtust, Kliimaministeeriumile pakume seal digitaalsete struktureeritud andmete edastamist, nagu nõutud.

Seega selliseid täiendavaid nõudeid (pdf-i ja digitempli välistamine), mis ei ole esialgselt kokku lepitud ja hanke proovitöö lähteülesandes nõutud, ei saa lugeda proovitöö puuduseks. Seega ei lähe süsteemisest PDF-i automaatselt genereerimine ja automaatselt digitembeldamine kuidagi vastuollu automatiseerimise nõudega, kuna ei vaja kasutaja sekkumist, ning seda, kas

info genereerimine, salvestamine ja Kliimaministeeriumile edastamine toimub automaatselt kas PDF kujul või läbi CERTEXi API XML-kujul, ei ole proovitöö punkti 1 osa, kuna eesmärgiks oli vaid analüüsida, kas seda saab automatiseerida ning seda, et PDF-i automaatne genereerimine ja edastamine ei ole lahendusena lubatud, ei olnud piiranguna hankes välja toodud.

Seega selliseid täiendavaid nõudeid, mis ei ole esialgselt kokku lepitud ja hanke proovitöö lähteülesandes nõutud, ei saa lugeda proovitöö puuduseks.

Lisa vaidlustatav toiming

Vaidlustatakse hankija poolt kehtestatud proovitöö hindamismetoodika ning selle kohaldamine, kuna see ei vasta Riigihangete seaduse (RHS) nõuetele ning rikub võrdse kohtlemise, läbipaistvuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

FAKTID:

1. Hindamiskriteeriumid ja proovitöö hindamismetoodika sisu

Dokumendis „Proovitöö hindamismetoodika kirjeldus“ on sätestatud, et proovitööd hindab hankekomisjon konsensuslikult ning punktid antakse vastavalt määratletud skaalale, maksimaalselt võib saada **70p**.

Alakriteeriumid ja punktiskaalad on järgmised:

- 30-15-1 punkti
- 20-10-1 punkti
- 20-10-1 punkti

Hindamiskriteeriumite kirjeldustes kasutatakse sõnastust, et põhjendused peavad olema „selged ning hankijale arusaadavad“.

Dokumendis „HINDAMISKRITEERIUMID JA HINNATAVAD NÄITAJAD“ on sätestatud, et Arendus- ja hooldustööde teostamise, et ühe töötunni maksumus annab maksimaalselt **30p**.

Hanke hindamismudel näeb ette, et hinnakomponendi osakaal on 30 punkti ning madalaim hind saab maksimaalsed punktid; teiste pakkumuste hinnapunktid arvutatakse valemiga:

"osakaal" - ("pakkumuse väärtus" - madalaim väärtus) / "suurimväärtus" * "osakaal".

Proovitöö osakaal on 70 punkti ning selle alakriteeriumid on astmelised (30–15–1 ja 20–10–1)

1.1 Hindamismudeli matemaatiline tagajärg

Kui üks pakkuja saab proovitöös 30 punkti ja teine 15 punkti, tekib 15-punktiline kvaliteedivahe.

Arvestades, et hinnakomponendi maksimaalne punktide arv on 30, peab madalama kvaliteediskooriga pakkuja:

- saama maksimaalsed 30 hinnapunkti (st olema madalaim hind),
- ning kõrgema kvaliteediskooriga pakkuja hinnapunktid peavad langema vähemalt 15 punktini.

Hankija valemist tuleneb, et see on võimalik üksnes juhul, kui:

ehk kõrgema kvaliteediskooriga pakkuja hind peab asuma sisuliselt pakkumuste vahemiku ülemises otsas.

Tüüpilises turusituatsioonis, kus hinnavahemik on mõõdukas ja pakkumused koonduvad suhteliselt kitsasse vahemikku, ei ole see tingimus realistlikult täidetav.

See tähendab, et 15-punktilist kvaliteedivahet ei ole enamikus reaalselt esinevates hinnavahemikes võimalik hinnaga kompenseerida.

Pakkuja	Ühe töötunni maksumus	Tehniline hinne			Kommertskoor	Koguskoor
		Mööde 1. Valik 30/15/1	Mööde 2. Valik 20/10/1	Mööde 3. Valik 20/10/1		
Pakkuja 1	€ 55.90	30	20	20	15	85
Pakkuja 2	€ 27.95	15	20	20	30	85

Kuigi hinnakomponendi kaal on formaalselt 30%, ei realiseeru see sisulise konkurentsivahendina.

Hindamismudel toimib praktikas järgmiselt:

- proovitöö astmeline hindamine (30-15-1; 20-10-1) tekitab järsu ja kvalitatiivse hüppe;
- hinnakomponent ei võimalda seda hüpet tavapärasel hinnakonkurentsis tasakaalustada;
- seega määrab proovitöö tulemus sisuliselt lõpptulemuse ette.

Selline olukord tähendab, et hinnakriteeriumi kaal 30% on näiline, mitte tegelik.

Hind ei mõjuta tulemust proportsionaalselt oma kaalule, vaid üksnes erandlikes ja ebareaalsetes hinnavahemikes.

Hindamissüsteem ei taga tegelikku 30% hinnakonkurentsi, vaid loob olukorra, kus proovitöö astmeline hindamine määrab tulemuse ette ning hinnakomponent on sisuliselt neutraliseeritud.

Seetõttu on hindamismudel:

- ebaproportsionaalne,
- moonutab konkurentsi,
- vastuolus RHS § 3 põhimõtetega,
- ning ei taga pakumuste sisulist tasakaalustatud hindamist RHS § 117 tähenduses.

1.2 Dokumentatsiooni ja ligipääsu piirangud

Dokumendis „Küsimused ja vastused hankija poolt“ on kinnitatud, et:

- ligipääsu ametniku kasutajaliidesele kolmandatele isikutele ei võimaldata
- osa tehnilisi materjale tuli täpsustada või uuesti üles laadida pärast pakujate küsimusi
- proovitöö ettevalmistamiseks tuli tugineda mahukale dokumentatsioonile (üle 1000 lehekülje), millest osa skeeme ja jooniseid olid algselt loetamatud ning osa dokumente puudus.

1. Õiguslik hinnang (RHS § 3 ja § 115)

RHS § 3 kohaselt peab hankija järgima proportsionaalsuse ja ausa konkurentsi põhimõtet.

Käesolev hindamismudel:

- ei taga kvaliteedi ja hinna tasakaalustatud koosmõju;
- moonutab tegelikku hinnakonkurentsi;
- neutraliseerib hinnakomponendi mõju, vaatamata selle 30% kaalule;
- muudab tulemuse sisuliselt sõltuvaks proovitöö astmelisest hindamisest.

Lisaks, kui pakkuja üritaks kvaliteedivahet kompenseerida hinnaga olukorras, kus see matemaatiliselt võimalik ei ole, tähendaks see praktikas ebamõistlikult madala hinna pakumist, mis võib kvalifitseeruda RHS § 115 tähenduses põhjendamatult madala maksumusega pakumuseks.

Selline hindamismudel seab pakkujad olukorda, kus:

- kas puudub reaalne võimalus hinnaga konkureerida,
- või tuleb konkurentsivõime saavutamiseks esitada potentsiaalselt dempinguhind.

Mõlemad variandid on vastuolus RHS § 3 põhimõtetega.

RHS § 3 kohaselt peab hankija järgima riigihanke korraldamisel läbipaistvuse, võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtet.

RHS § 117 lg 1 ja lg 2 sätestavad, et:

- pakkumusi hinnatakse eelnevalt kindlaks määratud hindamiskriteeriumide alusel;
- hindamiskriteeriumid peavad olema seotud hankelepingu esemega ning selged.

Samuti sõnastus „hankijale arusaadav“ ei ole objektiivselt mõõdetav ega kontrollitav ning ei võimalda pakkujatel ette näha, milliste sisuliste tunnuste alusel eristatakse 30, 15 või 1 punkti taset.

Seetõttu ei vasta hindamismetoodika RHS § 3 läbipaistvuse nõudele ega RHS § 117 lg 1 selguse nõudele.

2. Dempinguhinna õiguslik aspekt

Riigihangete seaduse § 115 reguleerib põhjendamatult madala maksumusega pakkumusi.

RHS § 115 lg 1 kohaselt peab hankija kontrollima pakkumust, kui see tundub põhjendamatult madala maksumusega võrreldes teiste pakkumustega või hankija eeldatava maksumusega.

Kohtupraktikas ja riigihangete vaidlustuspraktikas on korduvalt leitud, et ligikaudu kaks korda turuhinnast madalam hind võib viidata põhjendamatult madalale maksumusele ning kujutada endast dumpingut, mis ei taga lepingu nõuetekohast täitmist.

Kui hindamissüsteem on üles ehitatud selliselt, et kvaliteedivahe kompenseerimiseks peab pakkuja esitama ligikaudu kaks korda madalama hinna, seab see pakkuja olukorda, kus:

1. kas ta esitab turuhinnast oluliselt madalama, potentsiaalselt RHS § 115 mõttes põhjendamatult madala pakkumuse;
2. või puudub tal reaalne võimalus konkurentsisis osaleda.

Mõlemal juhul moonutab selline hindamissüsteem tegelikku konkurentsi.

3. **Hinna osakaal 30% muutub näiliseks**, sest hankija valemi tingimustes ei suuda hind (30 p) sageli realistlikult kompenseerida proovitöö skaalast tulenevat järsku vahet (nt 30 vs 15). See toob kaasa olukorra, kus sisuline konkurents toimub peaaegu ainult proovitöö kaudu, mis on vastuolus **RHS § 3** põhimõtetega (proportsionaalsus, võrdne kohtlemine, läbipaistvus).
4. Kui turul on hinnad suhteliselt lähedased (kitsas vahemik), siis valem **matemaatiliselt lukustab** tulemust nii, et 15-punktilise kvaliteedierinevuse korral “odavam hind” ei päästa enam. See on proportsionaalsuse probleem (RHS § 3): hinnakriteeriumile omistatud kaal ei realiseeru tegeliku konkurentsimehhanismina.
5. Kui pakkuja üritaks seda “lõhet” ületada ebareaalselt madala hinnaga, tekib **põhjendamatult madala maksumuse** risk ja hankija kohustus seda kontrollida **RHS § 115** alusel (abnormally low tender). See rõhutab, et hindamismudel võib suunata turuosalisi ebanormaalse hindadeni, mis ei ole terve konkurentsi eesmärgiga kooskõlas.

3. Hindamise aluste muutmise keeld (RHS § 117)

RHS § 117 lg 1 kohaselt tuleb pakkumusi hinnata üksnes eelnevalt avaldatud tingimuste alusel.

Kui hindamisel arvestatakse täiendavaid sisulisi nõudeid, mida proovitöö lähteülesandes selgesõnaliselt sätestatud ei ole, on tegemist hindamistingimuste sisulise muutmisega pärast pakkumuste esitamist, mis on RHS-ga vastuolus.

4. Võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine (RHS § 3)

RHS § 3 kohaselt tuleb tagada pakkujate võrdne kohtlemine.

Kui:

- proovitöö eeldab detailset süsteemitundmist,
- ligipääsu reaalsele süsteemile ei võimaldata
- osa dokumentatsiooni oli puudulik või loetamatu

siis on objektiivselt eeliseisundis senine arenduspartner, kellel on süsteemi praktiline tundmine ja ligipääs.

Selline olukord ei taga võrdseid konkurentsitingimusi ning rikub RHS § 3 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtet.

NÕUE

Lähtudes eeltoodust ja RHS §-dest 3 ning 117 palume:

1. Tunnistada hankija poolt kehtestatud proovitöö hindamismetoodika RHS-ga vastuolus olevaks.
2. Tühistada proovitöö hindamist puudutav otsus.
3. Kohustada hankijat kehtestama RHS nõuetele vastav, objektiivne ja proportsionaalne hindamismetoodika.

Lugupidamisega,

Pakkuja esindaja

Allkiri   */allkirjastatud digitaalselt/*

Volitava nimi: Julia Ostapiv

Ametinimetus: Projektijut